

Sándor Iván

A veszendőség stációi

Hajnal lett. Felmentem a tetőteraszra. Elhatároztam, hogy írok Neked.

Most írok, reggel. Jó, hogy el tudom kezdeni. Amikor arra gondoltam, hogy írok, még jobb volt. Több fért bele az érzésbe, mint a betűkbe.

Sorrendbe minek, semmi, azért előlől. Száz kilométerre Algirtól. A tetőteraszról látni a hegyláncokat. A másik irányban van a sivatag, túl a fensíkon. Északra a tenger.

Elég sötét volt még a tetőterazon. Elképzeltem a hegyláncot, a tengert, a sivatagot. Ha várok egy órát, megjelenik, amit elképzeltem.

A fensík távolabbi részén nappal jól látható egy tábor. Úgy hallottam, nomád tábor. A lakóinak nincs állandó otthonuk, az életük útonlét. Semmijük nincs, de senkit nem szolgálnak, sehová nem tartoznak, szabadnak érzik magukat.

A csillagok alatt valami az enyém volt, és ezt az érzést nem vehetik el tőlem. De hogy mi? Miről érzem, hogy az enyém? Most, hogy leírom, nem érzem azt, amit a tetőterazon.

Mikor kivilágosodott, nem láttam a nomádok sátrait. Lehet, hogy a napfelkelte vakított el. Lehet, hogy már továbbmentek.

A kávézó, ahol írok Neked Liv, szemközt van a házzal, ahol lakom. Az utcában ciprusfasor. Itt egy platán. Gyorsan emelkedik a Nap. Lázik. Szép. Tetszik. Leírom. Neked is tetszene. A platán miatt ülök ide. Árnyék. Válaszolsz?

Párizsban nem lehetett máshoz annyira közel kerülni, hogy célja legyen a beszélgetésnek. Anyám meghalt. Az elmúlt héten tudtam meg. Apám azt írta, hogy már évek óta daganata volt. Nem akarták, hogy megtudjam. Apám homályos dolgokat írt. Azt hiszem, hosszú és rémes lehetett anyám betegsége. Apámnak most egy közös ismerősük segít. Tanárnő. Mintha az történt volna, hogy az anyám direkt ráhagyta őt erre a tanárnőre, még jobban is kedvelte, mint az apám. A levélből arra következtetek, hogy apám átköltözött a tanárnőhöz, mert nem akart egy másik nővel a régi lakásban maradni.

Rögtön tisztáznom kell, hogy élek én is itt valakivel. Ez semmit nem változtat azon, hogy Veled tudom megbeszélni azokat a dolgokat, amiket valakivel meg kell beszélnem. Ne gondold, hogy kitört belőlem az író, az a bizonyos véna, amiről a barátom beszélt, mikor elolvasta a diákkori kis írásaimat. Az, hogy Veled tudom csak a dolgaimat megbeszélni, lehet, hogy nagyon pontatlan. Lehet, hogy csak illúzió, mert szó nincs megbeszélésről, csak arról, hogy beszámolok. Fehér és kék a házak színe. Ciprusfasor. Ezt már írtam. Az épületek nagy része vert falú. Mindegyiken tetőterasz. Apám új címét nem tudom. Remek a kávé. Az egész környéken érezni az illatát. Komoly arccal beletemetkezem az írásba, néha átülök egy másik asztalhoz, hogy árnyékban maradhassak. A tulajdonos tisztelettel figyel, egyetlen intésemre hozza az újabb csésze kávé. Negyven év körüli. Szemüveges. Kék kabátja, sárga cipője van. Azt hiszi, hogy író vagyok. Egyszer megkérdezte, hogy mikor készül el a könyvem. Azt mondja, tíz éve járt itt egy híres író, a szomszédban lakott, hozzá járt kávézni. Dolgozott a platán alatt. Így mondta: *ő is dolgozott itt*. Fogalmam sincs róla, hogy apám mit csinált a holmijaimmal. Három asztal a járdán, mint a rue de Seinen. Azt a tanárnőt én nem ismertem. Azt se tudom, hány éves. Forgalom alig van. Senki nem szólít meg. A platán törzse a legismerősebb. Biciklit javít egy arab fiú, úgy húsz méterre. Különben üres az utca. Majd csak megtalálom a helyemet. Semmi rossz. Semmi bántalmazás. Hozzák a kávé. Megiszom. Írok Neked. Ennyi. Volt a diákkotthonban egy negyedéves vízesmérnök. Ne kérdezd, miért nem dolgozom az apáddal. Egy ideje nem is találkoztunk. Így adódott. Ő foglalkoztatott volna továbbra is a kútfúrá-soknál. Én tüntem el.

A tulajdonos leteszi elém a második csésze kávé, azt mondja: nyugodt napunk van, Monsieur, remélhetőleg az is marad. Nincsenek nagy igényei. Egy nyugodt nap. Ennyi. Teljen el.

Leírom Neked az eltűnésem történetét. Jó? Lehet, hogy napfelkelte előtt a tetőterazon nem is arra vágyódtam, hogy Veled beszéljek. Lehet, hogy az eltűnésem történetére gondoltam. Lehet, hogy a kávézó tulajdonosa jó emberismerő. Azt kérdezi, hogy regényt írok-e. Nem, ez nem regény. Ugyan mi más mondhattam volna? Akkor úgy éreztem, nem is eltűnés... Elveszés. Három diófa állt az udvarunkban. Anyám kosárba szedte minden szeptemberben a diót. Szeptember utolsó hetében. Három műanyagasztal. Mindegyik mellett három műanyagsték. A kilencből hat fehér, három kék. Azúr-kék. A napernyők is kék-fehér csíkosak. A platán fiatal. Vékony kigyóbőr törzse van. A szelet megeszi a napfény. Szó szerint. Jól lakik a széllel. A kávézó első helyiségében közepes méretű négyszögletes faasztalok vannak, bádoglemez a borításuk. A lakásablakok spalettáit ilyenkor már behajtják. Csíkozott a félhomály, ahogy a réseken át betör a világosság. A három diófa közül kettőnek rozsdásak voltak a levelei. Nagypapám készült rá, hogy az egyiket kivágja. Nem azt mondta, hogy kivágja. Kidöntöm! A sarkon, ahol a fiú a biciklit javítja, megjelenik három férfi. Atlétatrikóban vannak. Ordítanak. A kávézó tulajdonosa áll az ajtóban, karba fonja a kezét, méltóságteljesen elnéz felettük a tenger irányába. A Bartók Béla úton harckocsik álltak. Fiatalok nem jártak az utcán. Jöttek velem szemben az öregasszonyok és az öregemberek. Láttam a tekintetükben az aggodalmat, hogy mit keresek én ott az orosz tankoktól néhány méterre.

A Kelenföldi pályaudvarnál őjrátok cirkáltak. Orosz őjrátok. Magyar őjrátok. A negyedéves mérnökhallgató két nappal előbb azt mondta, hogy pontosan a pályaudvar bejáratával szemben egy akácfa alatt temették el a barátomat. Az akácfa megtaláltam, sírdomb nem volt alatta. Semmi sem emlékeztetett arra, hogy ott bárkit eltemethettek.

Volt a bódék között még három vagy négy akácfa. Körüljártam mindegyiket. A bakancsom sarkával megkapargattam a földet. Sehol semmi nyom. Egyetlen háromemeletes ház volt az autóbussz-megállóval szemben, arra is emlékszem, hogy a negyedéves azt mondta, egy háromemeletes épület házmasterétől kértek ásót. El volt torlaszolva a kapu. Kopogtam a félemeleti ablakon. Végre kijött a házmaster. Elküldött a francba. Nincs szemed, öcsi? Nem látod a ruszkiakat? Ne hozzam már a frászt rá. Az ásó? Emlékezett rá, hogy a nemzetőrök kölcsön kérték. Temetéshez? A franc tudja. Lehet, hogy temetéshez. Lehet, hogy ott temettek el valakit. Lehet, hogy máshol. Belém vágott a rémület. Lehet, hogy nem is a Kelenföldi pályaudvarnál temették el a barátomat? Lehet, hogy a Déli pályaudvarnál? Határozottan emlékszem arra, hogy Kelenföldi pályaudvar. De lehet, hogy csak bennem maradt meg így, a negyedéves mást mondott.

Ha találtam volna valakit a járóból!

Senki.

Hol voltak már?

Ez a harmadik kávé.

A diákkotthonban mondták, indul éjszaka egy teherautó a határ felé. Azt is mondták, hogy a vízesmérnök-hallgató, aki azt tanácsolta,

hogy lépjek le, aki olyan magabiztosan beszélt, mint akit tájékoztattak valamiről, szóval hogy máris jelentkezett karhatalmistának, listákat állítanak össze azokról, akik részt vettek a harcokban.

Ezért mondta, hogy lépjek le? Rendes dolog tőle, hogy figyelmeztet. Megtehetette volna, hogy csak úgy bekísér.

Egy órám volt a teherautó indulásáig.

Minden megtörténhetett a barátommal. Az is, hogy él és bujkál. Az is, hogy betoppan. Az is, hogy fekszik valahol temetetlenül. Az is, hogy nem Kelenföldön, hanem máshol van a sírja. Az is, hogy hiába túrtam fel a bakancsom sarkával az akácfa alatt a földet, ott feküdt, persze nem koporsóban, és én rajta tapostam, a kezén, a lábán, a fején.

Fölráncigáltak a teherautóra.

Nem tudom, mit történt, nem azért, mert nem akarok emlékezni rá, azért nem tudom, mert nemcsak azt nem lehetett tudni, hogy mi történik, nemcsak azt nem lehetett tudni, hogy ki kicsoda, azt sem lehetett tudni, hogy bizonyosan meghalt-e, azt sem, hová megy a teherautó, kik ülnek mellettem a lócákon, amit földobtak valakik, akikről nem lehetett tudni, hogy kik, így maradt az úton, a határon, az elosztóhelyeken, a táborban, azok voltak a leghangosabbak, akikről mások azt suttogták, hogy a pincében dekkoltak a harcok idején, azok jelentették fel az embereket, hogy kommunisták, akiket mások szarházi ávosoknak mondtak. Maszkabál. És azok is benne, akiknek hányingerük volt ettől. Igazságtalan vagyok? Ki permetezi otthon a kertben azt a néhány sor szőlőt? Bocsánatot kérek azoktól, akikkel szemben igazságtalan vagyok.

Hiába kötötték meg Evianban a békét. Ugyanaz. Ha egy kis eszem van, nem teszem be a lábam ebbe az országba, apád ajánlatára sem. A Sztálin úton, a Hősök tere irányából jöttek a harcok a Deák tér felé. Kettő mögé oda volt kapcsolva a tábori konyha. Ma nem iszom több kávét. Mondom a tulajnak, köszönöm, a szívemre mutatok. Mosolyog, persze, írjak csak tovább.

Tudja, hogy magyar vagyok. Fogalma sincs róla, hol van Magyarország. Annyit tudunk egymásról, hogy idegenek vagyunk a másik számára. Ő hozza a kávét, én fizetek. Én üldögélek a teraszán, neki van egy állandó, csendes vendége. Én túl sok mindenre emlékszem, őneki egyetlen régi vendége jut rólam az eszébe. Talán beszélgetni is fogunk. Próbálunk majd közös témát találni, de tudjuk, hogy gyorsan megfélelkezünk arról, amit beszélünk.

Hát elég röviden írt az apám. A fiú befejezte a sarkon a bicikli javítását. Fölpattan rá, eltűnik a tenger felé vezető utcában. Ha a barátom sírját megtalálom, talán lezárult volna bennem, mi? hát mi is?... Ha életben volna, hallottam volna róla. Ha ugyan... ha nem került volna börtönbe... akkor arról hallottam volna. Beszéltem néhányszor telefonon anyámmal és apámmal, mondták volna, habár ha az anyám olyan régen beteg volt, lehet, hogy semmiről se tudtak, lehet, hogy tudtak valamit, csak nem akarták az én tudomásomra hozni, pláne telefonon, lehallgatják biztosan a telefonjukat. Anyám ruhái hol lehetnek? Éjszaka szálltunk föl a teherautóra. Mi történhetett a télikabátjával? Voltunk vagy harmincan. A szagra emlékszem. Nem esett az eső, még nem havazott, mégis mintha mindenki lucskos lett volna. Mintha egy nedves pincéből jöttünk volna. Tudod, nem annyira a viharkabátokból, a bundákból meg a bakancsokból. Az emberekből. Mintha ott mindenki nagyon régóta beszorult volna egy odúba. Volt, aki a fegyverét is hozta magával. Senkit nem ismertem. Volt, aki Györmél leszállt. Senkit nem ismertem. Senki nem hívott, hogy szálljak le. Azt hiszem, az én hibám volt, hogy nem találtam meg a sírt. Mikor a házmester azt mondta, hogy tűnjek el a francba, nem látom, hogy ott állnak a tankok, el kellett volna kérnem az ásóját. Gondoltam rá, de nem volt idő. Azt hiszem, lett volna rá idő, de féltém.

Itt is csak egy emeletes ház van az utcában. Itt is van egy kút, mint a Patak utcában. Rézcsappal. Úgy kell inni, mint gyerekkoromban. Végigcsurog az államon a víz. A holmijaim nagy része otthon maradt. A kollégiumi szekrénybe csak az ingek, a fehérnemű, egy öltöny, meg a ballonkabátom fért el. Lehet, hogy apám egy ládába rakta? Elajándékozta? Szeretnélek megkérni, hogy menj el a rue Tournefortba, a szobaasszonyhoz. Adj neki ötven frankot. Hagytam nála egy összeget erre az évre, amiért néhány holmimat elrakta. Majd elküldöm Neked az ötven frankot. Elküldhetném neki is, de jobb, ha látja, hogy napirenden vagyok. Szóval nem csak egy csekk érkezik.

Autóbuszsal mentem Perpignanig. Onnan kétszeri átszállással Madridig. Miért ne nézzek egy kicsit körül? Írtam apádnak Perpignanból, hogy később érkezem. Nem tudtam megmagyarázni neki, hogy mi történt. Gondoltam, nem is kíváncsi rá. Jött aztán tőle egy lap Sidi-bel-Abbes-ből, hogy megérti. Mit gondolsz, mit? Én sem értem, amit ő megért. Lehet, hogy ezt érti meg? Azt, hogy nincs magyarázat. Se arra, ahogy ő bolyong, se arra, ahogy én. Nomádok... Valami mélyebb okszerűségre gondolhat? Az indítékok, nem tudom, lehet talán, hogy bennünk vannak, benne is, a közös az, hogy nem ismerem fel én se, ő se. Valami fogyatékos. Mint a testi hibák. Az önmagunk ismeretének a fogyatékos? Otthon van egy nagy atlaszom. Azon bejelölöm az utamat. Perpignan unalmas város. Te azt mondanád, vacakocská. Egy párizsinak olyan, mint egy kecskeméti Kiskunhalas.

Beültem vacsorázni egy vietnami étterembe. Jó, nem? Párizsban soha nem ettem keleti kajákat. Egy kecskeméti srác elmegy Párizsból Perpignanba és vietnami kaját eszik. Száraz volt. Íztelen. A szakácsuk nem is lehetett vietnami. Rossz német szakács.

Megettem a vacak vacsorát. Szegény emberek, olcsó kaja. Persze a kiakasztott étlapon megnéztem az árakat, mielőtt bementem. Egy lecsó. Paprikás krumpli. Jó lett volna. Tömték magukba a rizst. Ült egy lány a szomszéd asztalnál. Lerítt róla, hogy turista. Talán az olcsó árak miatt tévedt be oda. Komoly. Mohón eszik. Lgyekezett nem elárulni, hogy éhes, mikor látta, hogy nézem, de nagyon éhes lehetett, mert falt tovább. Nem törődött azzal, hogy milyenek láthatják. Nem is komoly volt. Szigorú. Inkább egykedvű? Tiszta farmer. Frissen vasalt sárga pólóing. Ha nem lát senkit, őt se látják, gondolhatta. A tekintetében valami ernyedség. Ettől a csontos formái lágyabbak lettek.

Figyelj!

Rendeltem egy üveg vörösbort. Vártam, hogy felém pillant. Elképzelttem, hogy akkor teszek egy kézmozdulatot vagy csak egy fejmozdulatot. Felállni, odamenni... Azt nem... Semmi kedvem nem volt hozzá, úgy éreztem, nem is akarja, hogy megszólítsák. Ebben egy hullámhosszon voltunk.

Legalább öt perc telt el. Hátradőlt. Pihent. Mereven nézte az asztal lapját. A citromsárga pólóing színe még keményebbé tette az arcvonásait. Jobban látszott az is, hogy csontos a válla és vékony a karja. Egészen kis melle lehetett. Formásnak tűnt a feszülő pólóban.

Hát, hogyan is, mintha a teste és a tekintete nem ugyanazé az emberé lett volna. Kértem még egy poharat. Félig töltöttem az én poharamat is és a másik poharat is borral. Szerettem volna, ha rá se nézek és ő se néz rám, nem szólnak egy szót se, csak megisszuk együtt a bort. Aztán és átsétálnék a szomszédos ki hotelba, ahol a szobám volt, és te ott várnál az ágyamban.

Megittam a fél pohár bort. Nem néztem rá. Túl közel ültünk egymáshoz, hogy ránézzek. Oda néztem, ahova ő bámult egykedvűen. Az asztalára. Hát mit mondjak. Ne neved, de azt hiszem, az üres tányérja meg az üres pohara tájkán találkozhatott a tekintetünk. Lehet, hogy elküldöm Neked, amit most leírok, lehet, hogy nem. Most tökéletesen elegendő ennyi.

Azt veszem észre, hogy érzékelni tudok kis elmozdulásokat. Régebben nem voltam képes ilyesmire. Mióta megismertelek?

Mikor a Café Luxembourg teraszán először találkoztunk azzal a fiúval a budapesti színjátszóktól, össze tudtad kötni a hármunk tekintetét az asztallapon. Az ilyesmit Tőled tanultam. Az biztos, hogy úgy néztük mind a ketten az asztalt, mint akik tudják, hogy a másik is ugyanoda néz, de mégis mintha a szemébe néztem volna. Fárasztó volt, zavarba hozó is. Ha emelkedni kezd ez a

találkozópontra, elkerülhetetlen, hogy egymásra nézzünk. Ezt ő is így érezte, és úgy éreztem, ő is szeretné elkerülni. Mintha így megtudtuk volna egymásról valamit, nem hogy egyetlen szó, de anélkül, hogy egymásra néztünk volna.

Megfogtam a másik poharat, amit félig már megtöltöttem. Lassan az asztalom széle felé toltam. Abba az irányba, ahol ült. A másik kezemmel újra töltöttem az én kiürült poharamat.

Átült.

Nem láttam mikor felállt és megtette azt a három-négy lépést. Éppen a poharamat néztem. Nem is kívántam látni, de azt kívántam, hogy üljön mellém és fogja át a poharát.

Megittuk az üveg bort.

Nem mondtam semmit. Nem kérdeztem semmit. Találkozott az egykedvűségünk. Az volt jó, hogy szabadnak éreztem magam ebben az állapotban. Semmi nem kötelez rá, hogy megszólaljak, ha nincs mit mondanom. Hálás voltam neki, amiért közreműködött ebben. Úgy éreztem, hogy ő is hálás, hogy nem kérdezek semmit. Elmosolyodott. De a komorság, nem, inkább az egykedvűség, nem tűnt el közben az arcáról.

Nem, Perpignanban nem lakik az ember. Utazom, feleltem később. Ő Algírba megy. Az anyjához. Ott él az anyja, ott született az egész családja. A múlt században telepedtek le, az anyja nem hajlandó eljönni, pedig elhozná. Ő is Algírban élt, Párizsban tanult, most visszamegy, mert az anyját nem lehet egyedül hagyni, nem egészséges. Tanítónő. Ott tanít majd. Elég morbid történet, nem? Azt feleltem, miért, ez egy egyszerű történet. Én is Algírba megyek, egy ismerősöm apja ajánlott munkát, így mondtam, ha lehetne, én is hazamennék, ahol az anyám él. Anyám már nem élt. De én nem tudtam.

Nem kérdezte meg, hogy hol lakik az anyám, és miért nem lehetséges, hogy oda menjek.

És Algírban mennyire nyugodott meg a helyzet? Vannak még harcok?

Néhány hónapja volt otthon, hát nyugalomról szó sincs, itt is egy bomba robban, ott is egy. Értelmes dolog ott élni? Értelmesnek egyáltalán nem értelmes. Végre nevetett. Ilyent nem láttam még. Akkor is ugyanolyan egykedvű maradt a tekintete. Nevetés közben is. Szigorúan megismételte, hogy az anyja miatt megy.

Zongorán neki, hogy furcsán nevet. Mi az, hogy furcsán? Nem tudom, de furcsán. Belekezdtem, hogy egyszer a barátommal a Lenin körút és Sztálin út sarkán nevetni kezdtünk azon, hogy egy másik fiút, aki a Petőfi-kör vitáján egyetlen karmozdulattal elcsendesítette a zúgást, ugyancsak Gábornak hívnak, mind a ketten éreztük, hogy van a nevetésünkben valami erőltettség, de szerettük volna, ha minden úgy történik, mint régen, volt a barátommal való összetartozásunkban valami, mondjuk úgy, hogy akarattunkon kívüli, azt próbáltuk azon a marhaságon való közös nevetéssel megőrizni, és miután azzal a kongó nevetéssel kiröhögöttük magunkat, egymásra néztünk a Röltex üzlet kirakata előtt, olyan hosszan néztük egymást, hogy megjelentünk önmagunk előtt a kirakat üvegében, amint állunk, nézzük egymást, talán egy autó ment el éppen a Körúton, egy éjszakai autó, a lámpája éppen odahúzott egy fénysávot, így a cernából épített figurák, a cernababák, a cernabohócok között állunk ketten a kirakatban, persze ne hidd, hogy ezt elmondtam Perpignanban, még azt se értette volna, hogy mi az, hogy Lenin körút, meg Sztálin út, meg Petőfi-kör, vagy hogy Röltex bolt, azt se gondold, hogy az egészet ott az asztalnál így végiggondoltam, valami felillant, mert az a kongó nevetése, hát az előhúzta belőlem, de nem mondtam, csak most jölesik leírni, szóval megittuk a vörösborot, de azon a pár szón kívül nem beszélünk semmiről.

Kiürült az étterem. Három vietnami maradt ott. Két felszolgálólány meg egy férfi. Várták, hogy rendelünk-e még. Vagy fizetünk. Leoltották az egyik lámpát. Úgy néztek bennünket, mint akik nem találnak a látványunkban semmi figyelemre méltót, csak nem tudnak mást csinálni, hát néznek.

Kifizettem a vacsorámat az üveg borral. Ő is kifizette a vacsoráját. Nem tudom, hogy olyan szánalomra méltónak látott-e engem, mint én őt. Halkan azt mondta, hogy persze, így mondta, persze feljönne hozzám, de a múlt héten volt a küretje, ne haragudjak, nem egészséges.

Annyira szánalmas volt, hogy gyorsan azt mondtam: sajnálom. Láttam a tekintetén, hogy tudja, csak megértésből mondom, látszott az elveszettségéből, tudja, ha mondtam is, hogy sajnálom, hogy egyáltalán nem sajnálom.

A Café Celtique teraszán csend lett, amikor a fiúknak azt mondtam, hogy október 23-án hang nélkül indult el a menet a Műegyetem kertjéből. Egy régi csendet nem lehet érezni. De attól, hogy a Café Celtique teraszán letettem a poharamat a márványasztalra, a csengésben megéreztem az egykori csendet. Sokféle lehetett volna ott a csend, de olyan lett, ebben bizonyos vagyok ma is, amiben benne volt az a régebbi is. Lehet, hogy amikor először megírtam Neked – vagy magamnak írtam meg? – hogy mi történt a Café Celtique teraszán, azért írtam le olyan részletesen, mert a leírással minél tovább akartam érezni valamit abból, ami elveszett? Nem azért, mert tíz éve történt, attól megmaradhatott volna, de nem maradt meg, és akkor feltűrtam a leírással, mint egy sírdombot azt, a mit, a csöndet? Később álmodtam a kecskeméti temetőről. Mindent belepett a sivatagi homok, és nem találtam anyám sírját. Ez már azután volt, hogy Marie egy éjszaka beszélni kezdett az apjáról.

Felült az ágyban. Elmenne az apja sírjához. Jó, rendben. A háborúban halt meg az apja. Addig nem beszélt róla. Altiszt volt az afrikai hadseregben. Jó, rendben, értem. Már másnap elindulna. Olyan közömbös volt a hangja, mint máskor is, ha a számára fontos dolgokról beszélt. Ez más közömbösség, mint amit magamon észreveszek. Az enyém tompaság. Az érzékeim alapjáraton. Ha megsimítanád ilyenkor a karomat, alig érezném. Nézek egy fát, nézek egy embert, látom, de mintha nem... Tudom, mi történik velem, mi történik körülöttem, hát történjen.

Marie közömbössége mögött munka van. El akarja érní a közömbösséget. Szánalomra méltó. Taszító is. Kemény munkával végzi el azt, ami nálam önmagától... Talán azért, hogy a közömbösségbe húzódva tartalékolni tudja az energiáit az iskolai órákra? Az anyjával való együttlétre?

Mikor harmadszor mondta, hogy másnap elmenne az apja sírjához, tudtam, azt szeretné, ha vele mennék.

Elkérte a nagybátyja terepjáróját. Kora reggel indultunk. Azt mondta, öt-hat óras az út. Ő vezetett. Egyszer a háború végén az anyjával és az apja testvérével, aki a kocsit most kölcsönadta, volt már ott. Hétéves voltál, nem emlékezhetsz az útra. Azt mondta, pontosan be van minden jelölve a térképen.

Kelet felé haladtunk. A tengerpart mentén, aztán a fennsíkra át. Felfelé, lefelé, át, keresztül. Szép volt. A sziklák penészszíne, a ciprusok sűrű lombja. A pálmák levegős lombja. Az út elején még mondott egy-két mondatot. Később már csak egy-két szót. Válaszoltam egy-két mondatot. Később egy-két szót. Nem volt jelentősége.

Erősen tűzött a nap. Délre fordultunk. Áthajtottunk Tebessán. A térkép tényleg pontos volt. Ne hidd, hogy leírom, milyen volt közeledni a sivataghoz. Különbösen is csak a sivatag széle volt. Oázisok. Ezek falvak. Pálmák. Kutak. Vert falú, meszelt házak. Tényleg burnuszos arabok. Kevés nő. Vártam, hogy meglátjuk a temetőt. Marie nem mondta, hogy mindjárt, nem mondta, hogy figyelj, nem mondta, hogy na végre. Csak hallgatta, ahogy én mondom a térkép alapján: azt hiszem, jobbra, azt hiszem, egyenesen, azt hiszem, itt át...

Rápillantottam. Olyan volt, mint a nyomolvasó kutya.

Már nem volt út. Épület sem.

Hatalmas sziklahalom. Öt-hat méter magas. Ciprusok. A sziklán felirat. Franciául és angolul. Kétezeröttszázötvenhét, 1943

júniusában. A szicíliai partraszállást előkészítő bizertai áttörésben. Örök dicsőség.

A homok becsurgott a szandálunkba.

Iszonyú volt a Nap ereje.

A fény, a forróság, a szél fölszívta a nyomainkat.

Arra gondoltam, hogy ha nem indulunk el rövidesen, a terepjárót is befedi a homok. Minket is. Nem voltam képes lépni. Nemcsak azért, mert Marie nem mozdult és nem akartam megzavarni. Nem tudom, miért éreztem úgy, hogy maradnom kell. Mintha a közömbösségem kapuján túlról hallottam volna hangokat. Egy kis várakozás és a hangok áttörik a kaput.

Az én arcom is olyan verejtékes volt, mint Marie-é. A tekintetem is zavaros lehetett, amilyennek az övét láttam. Mint aki feladta, nem bírja tovább. Nem azt, hogy ott állunk. Mindent. Addig valami automatizmus vezette. Az anyja felé. Felém. A gyerekekhez az iskolában. Reggel elment. Délben hazajött. Takarított. Beszélt néhány szót az anyjával. Hozott nekem egy üveg bort. Este lefeküdt mellém az ágyba. Éjszaka néha felkelt, kiment a ház elé. Bámulta a csillagokat a tenger irányában. De mintha nem lett volna köze semmihez.

Ahogy az emlékoszlopnál végre rám nézett, úgy éreztem, kapcsolatot talált. Azzal is, ami nincs, legalábbis megérinthetetlen, láthatatlan. Nem azért történt így, mert az apjára emlékezett. Ezt később mondta, de már ott is bizonyos voltam ebben. Váratlanul képes lettem rá, hogy bizonyos legyek valamiben. Sokáig álltunk a forróságban. Akármilyen hosszúnak tűnt a várakozás, lehetetlen, hogy három-négy percnél tovább bírtuk volna. Közben távoli dolgokhoz kerültem közelebb. Akkor már tudtam, hogy az anyám nem él. A hiánya és az otléte nem volt egymással ellentétben. Érthetetlen? Most, hogy leírom, tudom, hogy örülség. Gondolkozni sem szabad erről, mert akkor a halál piacképességéről van szó. A halál értékesíthetőségéről.

Valami ott befejeződött kettőnk között Marie-val. Az fejeződött be, ami, azt hiszem, a tengeren kezdődött el. De lehet, hogy Perpignanban, amikor azt mondta, hogy feljönne hozzám a hotelomba, de hát éppen nem egészséges, én meg, hogy ne álljon úgy, mint aki, ha azt mondom, amit gondolok, elsüllyed szegyenében, azt feleltem, hogy sajnálom. Neki se volt fontos, amit mondott, nekem se. Semmi nem volt lényeges számunkra. Ez fejeződött be a sivatagban.

Perpignanból másnap reggel indultam. Este szálltam hajóra. Apád megadta a legrövidebb utat. Persze a legolcsóbbat. A leponyvázott teherautóban Budapesten elkezdett utamat folytattam. Már az autóbúszúton is Párizstól Perpignanig. Kényelmesebb volt, mint a teherautón, de újra utaztam, és hogy hová?... Ugyanúgy a jószántamból utaztam, és mégsem csak a jószántamból. Ugyanúgy nem ismertem senkit.

Este indult Sétéből a hajó. Kerestem egy padot a fedélzeten. Öregek, gyerekek. Katonák. Lányok. Fehérek, színesek. Éjfél körül ettem egy szendvicset. Ittam egy kólát az automatából. Kávét is ittam az automatából. Az alsó szinten volt. Visszamentem a fedélzetre. Mint egy ütés. A fekete égbolt, a csillagok. Addig a felhők eltakartak mindent, csak a víz fénylett. Azt az ütest én már érzem. Te jó ég, mikor? Sokszor álltunk sorban együtt a Patak utcai pékségnél a barátommal. Három éve, vagy négy éve már egymás mellett ültünk az osztályban. Az iskolából hazafelé... Jön egy nálunk idősebb fiú. Ujjal ránk mutat. Röhög. Kiabált utánunk, nem is értjük, mit, csak később értjük, de nem merjük egymásnak bevallani. Mint a buzik. Hogy úgy megyünk egymást átkarolva.

Éjszaka nem tudtam elaludni. Kilopódtam. Nyár eleje volt. Az átizzadt pizsamámra nem húztam fel semmit. Kilépek a kertbe. Felnézek. A csillagok. Azt az ütest, amit a fedélzeten, akkor éreztem először. Kihozza a főnök a kávét. Látja, hogy nagyon belemerültem az írásba. Elporzik egy autó az úton. "cskaság. Kattog a motorja.

A negyedéves vizesmérnök-hallgató, mondta valaki, aki Pestről jött a múlt évben, karhatalmista lett, és most belügyes tiszt. Mikor azt mondta, jobb nekem, ha lelépek, tudta már, hogy mi következik. Összecsomagoltam néhány holmit. Átmentem még egyszer az egyetemre. Felopódtam a harmadik emeleti rajzteremig. Hátha mégis talállok valakit, aki megerősíti, hogy mi történt a barátommal.

Üres volt a folyosó.

Üres volt a rajzterem.

Esett az eső.

Koraeste volt. Semmit sem lehetett látni.

Jó ideje álltam a fedélzeten, mikor megláttam Marie-t. Ugyanabban a sárga pólóingben, ugyanabban a farmerban volt. Megállt mellettem. Ő is rákönyökölt a korlátra. Lehet, hogy mondtam valamit. Lehet, hogy ő is. Később megkérdezte, hogy van-e munkaszerződés. Mondtam, hogy szerződés. Szóbeli megállapodás? Tulajdonképpen az sincs. Hát akkor mi van? Mondtam, hogy egy ismerősöm hívott, majd csak kialakul, hogy mihez kezdek. Hát ez elég neveltséges lehetett.

Az egyik fedélzeti fény a háta mögül világított. Így sötétben maradt az arca, ő viszont jól láthatta az én arcomat. Nyugalommal, mint aki végiggondolta, hogy miért mondja, arról kezdett beszélni, hogy szerény otthonuk van, és habár ő jól érzi magát abban az otthonos szegénységben, így mondta, felfigyeltem rá, hogy lehet ennyire közömbösen ilyen szavakat kimondani, reméli, hogy az anyja egészségi állapota megengedi, hogy ő ellássa az iskolában a tennivalóit és némi szabadsága is maradjon. A környékükön is elkezdtek a csatornázást, biztosan szükség van mémőkökre, jó, hogy se arab nem vagyok, se francia nem vagyok... Elakadt. Nem lépte át a közömbössége határait, de érezhette, hogy amivel folytatná, azt nem lehet olyan közömbösen kimondani. Ha annyi nem elég, amennyit mondott, hiábavaló volna folytatni.

Törzsvendég vagyok. Arab diákok járnak ide legszívesebben. Meg gyümölcsárusok az utcából. Van köztük egy félkarú fiatalember. Néha beszélgetünk. Tudja, hogy Budapestről jöttem. Tudja, hogy miért jöttem el. Fogalma sincs róla, hol van Budapest. Azt se tudja, hol van Magyarország. A bal karját nyolc éve amputálták. Bomba roncsolta szét. A hegyekben harcolt, mikor kirobbant a felkelés. A faluját földig rombolták. A szüleivel menekült át Tunéziába. Azt mondja, háromszázezer menekültek. Leül mellém, mesél. Azt mondja: én is, és rám mutat. Leteszi a kávéscsészét az asztalra, hogy a keze szabad legyen és rám mutathasson. A mozdulatai indulatosak, de ő nem. Értem, mondom, én fegyverrel nem harcoltam, én csak ott voltam, ahol harcoltak. Elvigyorodik, azt mondja, hogy a bombát, amelyik leszakította a karját, ők robbantották viszonzásul annak a francia századnak a harcálláspontján, amelyik lerombolta a falujukat.

Kimentem éjszaka a kertbe.

Nem tegnap éjszaka.

Marie aludt. Csönd. Távolról két puska lövés. Hozzá tartozik az életükhöz. Akkor is, ha nem hallják. A harmadik. Közelebről. Reggel senki nem beszél róla. Marie nem ébredt fel. A közömbössége, amit másokon is érzek, talán az elhatározásuk következménye? Akkor nagyon mélyen van. Ha annyira mélyen talán nem is közömbösség.

Marie arca, az öregeké ilyen. Nem ráncos a bőre. Aludt, mégis olyan volt az arca, mint amikor indul reggel, vagy érkezik délben, begy az anyjához a legbelső szobába, átmegy a konyhába, vásárolni indul a gyümölcsöshöz. Mint az idős embereké, akik így élték le az életüket. Aztán visszagondolnak a hiábavalóságra. Ez volt az életük. Ennyi. Így volt szép, mert az övék volt. Ebben békét lehet találni. De nem tudtak megbékélni sokáig, csak öregen képes rá az ember. Béke volt az arcán. Szigorúság. Ilyen lehetett az apja arca? Az anyjé ilyen. Marie nem mondta el, hogy az apai nagyszülei a múlt században jöttek. Lovas szekéren érkeztek. Csak egy oázis volt itt. Néhány ház. Az anyai nagyszülei a század elején jöttek. Akkor már egy falu volt itt. A kávézó tulajdonosa mondta el. Azt

is, hogy mi tartozik hozzá. Két lehetőség van. Rögtön lösz. Vagy közömbös maradsz.

Marie tudja, hogy az őseit hódítóknak tekintették. Semmit nem hódítottak meg. Azért jöttek, hogy dolgozzanak. Segítettek felépíteni a falut. Segítettek földsáncot ásni köréje. Táncoltak. A férfiak izzadtak a régimódi, hosszú posztókabátokban. Váltották egymást az őrésben. Puskával védekeztek az oroszoknak meg az arab bandák ellen. Puskával kísérték az asszonyokat, ha azok egy kicsit messzebbre mentek. Lőttek, amikor a burnuszos lovasok rájuk rontottak. Az arabok nem törődtek bele a megszállásba. Szörnyűségek. Mind a két oldalon. A hadsereg propagandaegységei hangosbemondókat állítottak fel a tereken, az arabok szótlanul hallgatták a zenét meg a felhívásokat, a ciprusligeteken gyülekeztek a fantomlovasok, így hívták a szabadságharcosok gárdáját, éjszaka belopóztak a házakba, akit értek, annak elvágta a torkát, senki sem tudja, hányan haltak meg, hányan fognak még meghalni, hányan, Monsieur, mit gondol maga erről, kérdezte a kávézó tulajdonosa, feljöttek a csillagok, leült mellém a háncsasztalhoz, mesélt, átélte, és a szüleitől még mást is hallott.

A rokona a félkarú fiatalember. Iskolába is együtt jártak. A félkarú apjának levágták a heréit. El tudja képzelni, Monsieur? El tudja képzelni, milyen, amikor egy bevándorolt család minden tagjának a torkát vágják át viszonzásul? Feksznek a vérükben az ágyuk előtt. Láttam, Monsieur.

Ülök a háncsasztal mellett. Visszaintek néhány ismerősnek. Franciáknak. Araboknak. Mindegyikről mond valamit. Nem azt szeretném megérteni, amit mond. De az arca. Miközben beszél, olyan mint Marie-é. A robbantásnál is ott volt, amikor – így mondja – repdestek a testrészek és a tégladarabok, és a rokona karját az a bomba szakította le, amit ő maga robbantott fel, Monsieur, ezt maga nem értheti. Büszke rá, hogy tud valamit, amit egy fehér ember, egy messziről jött ember nem érthet meg.

A vigyorgása nem vidámmá teszi az arcát. Sunyivá se teszi.

Akkor értettem meg, hogy milyen az arca, amikor abba hagytam a választomat.

Még beszélt, és én a szavába vágtam. Nem szakított félbe, várjon, Monsieur, még nem fejeztem be, figyeljen, most jön a lényeg, nem mondta, csak vigyorgott, s amikor már beszéltem, a mondataimban éreztem meg, hogy a vigyorgása a feszült figyelmet jelenti. Elmondtam, hogy halt meg a barátom. Elmondtam, milyen érzés volt, amikor a barátom felsebzett csuklójáról leszívta a vért, csak hát, tudod, úgy meséltem ezt, mintha én is ott lettem volna, mikor a barátom vérezni kezdett, mintha tűzharcban lettünk volna mind a ketten, pedig csak el akartam neki mondani valamit abból, amit átéltem, és mégis így mondtam el.

Na látja, Monsieur! Ennyi.

Az egykedvű vigyorgó arca. Mintha csak azt mondaná: még egy kávé, Monsieur? Köszönöm, mára elég. Mintha én meg válaszoltam volna.

Szeretnék beavatott lenni az életembe. Emlékszem, hogy mondtam ezt neked. Hát ebből semmi nem marad. Történeket az események. Legfeljebb az világos, hogy melyik történet kié.

Mégis ittam egy kávé. Aztán sétáltam a poros utcán. Vártam, hány lövést hallok. Ha nem halt volna meg az anyám, hazamennék. Nem mehetnék. Hontalan státuszom van. Internálnának? Nem lenne elviselhetetlen. Kitoloncolnának? Eljárást indítanának? Amikor a vízesmérnök-hallgató azt ajánlotta, hogy lépjek le, nem velem törődött. Most mondd, kaphattam volna fél évet, egy évet. Egy puska sem volt a kezemben. Igaz, olyanok is ültek a hatvanhármas amnesztiáig, akik még annyit se csináltak, mint én. Legalább túl lennék rajta. Azért mondta, hogy lépjek le, mert pocskék lett volna neki, ha ő tartóztat le? Talán mégis jön apámtól egy részletes levél. Marie már aludt, mikor hazarémtem. Apámtól nem jött levél. A ruháimat magával vitte? Nem valószínű. Két konyha volt az orosz tankokhoz rögzítve. Marie szeretkezés után egyszer végigsimította a gerincemet, ahogy egymást átölelve feküdtünk. A tenyere elért a tarkóimig. Merevek lettek ott az ujjai. Talán megérezte, hogy hiába, máshol vagyok. Meg lehet ezt érezni. Talán azt érezhette, hogy ha tovább simogat, átlép egy határvonalon, amit éppen ő akart meghúzni. Ezt még a hajó fedélzetén tisztáztuk. Egyikünk se lépi át azt a határt. Itt nincs magyar konzulátus. Képviselőt azt hiszem van. Utazni kellene, hogy megkeressem. A kávézó tulajdonosa azt mondja, hogy mikor a bomba robbant, nem az, amelyik megölte annak a két családnak a tagjait és elvitte a robbantó bal karját, volt egy másik bombarobbanás, abban a kávézó is tönkrement. Ahol ültünk. Azóta hozták rendbe. Írjak csak, nem akar zavarni. Jobban emlékszem azoknak a fiúknak az arcára, akikkel a Café Celtique teraszán beszélgettünk, mint azoknak az arcára, akikkel egy sorban indultam el a Budafoki úti főkapun át. Figyelj, mi van ezzel a pesti fickóval, aki előtt leégettél a Café Luxembourgban! Beleőrültél a színháziakba. Csak anyád tudná kibeszélni belőled. Itt kéne lenned. Nincs a közelben színház. Egy hónapig dolgoztam a próbafúrásoknál. Apád irányította. Egy hónap szünet. Aztán feldolgoztuk az adatokat. Megint szünet. Ilyenkor apád eltűnik.

Tegnap este, amikor hazamentem, Marie még nem volt otthon. Szülői értekezletet tartott. Az anyja szobáját elkerülöm. Szorongok attól, hogy beszélgetnem kell vele. Még soha. Ő sem kívánja. Talán ezért a szorongás, mi lesz, ha egyszer kedve támad rá? Csontos, egykedvű. Marie is ilyen lesz harminc év múlva. Talán már húsz év múlva. De nem lesz már ilyen magas.

A két szoba között van egy kisebb. A falon szőnyegek. A sarokban hintaszék. Állólámpa. A hajópadlón szőttesek. Négyzet alakú, ablaktalan kis helyiség. Ha valaki megáll a közepén, ki kell kerülni, hogy tovább mehess.

Marie anyja úgy állt ott, mint aki tudja, hogy nem lehet őt kikerülni. Úgy nézett rám, mint aki értésemre akarja adni, hogy elérkezett az idő. Mire? Azt akarja tudni, hogy mi a szándékom Marie-val. Nem tudom, mondom, majd meglátjuk együtt Marie-val.

Talán a félhomály tette, sötétebbnek láttam a bőrét. Mintha nem is bevándorló lett volna. Ő meg biztosan látta rajtam, hogy ha nem állna a kis helyiség közepén és lenne helyem, hogy elmenjek mellette, legszívesebben bemennék a szobánkba. Nem kívánt akadályozni, tett néhány lépést. Leült a sarokba, a hintaszékbe. Nem szokott abban senki ülni. Sötét volt a sarok. Hely se volt elegendő, hogy oda lehessen húzni egy másik széket. Arra volt jó az a hintaszék, hogy aki beleül, szemmel tarthassa azt, aki tovább menne valamelyik szobába. Úgy nézett rám, mint aki tudomásomra akarja hozni, hogy megbeszélhatalója van velem, de rám bízta, hogy maradok-e. Szeretné megismerni az édesanyámat, óh, milyen jó volna vele beszélgetni. Mivel foglalkozik? Meghalt. Gimnáziumban tanított. Írva volt a sors könyvében, ezt finom hangsúlyokkal mondta, így kívánta tudtomra adni, hogy idézetet mond. Mindent óh-hal kezdett, mint egy tizenkilencedik századi regényben. "h, milyen jól tudtunk volna beszélgetni, ugyanis, mondta, ő is tanár volt, ő is matematikát tanított a mütéjéig, óh, de hagyjuk ezt, s mint aki figyelmesen végighallgatott, holott egyetlen szót sem szóltam, igen, mint aki fontosnak tartja, hogy szükszavúan ugyan, de kielégítse az érdeklődésemet, aminek jelét nem adtam, Dél-Franciaországról kezdett beszélni, szőlővidékről, egy hajóról, amelyik, így mondta, kék ég alatt, így mondta, izzó napsütésben szelte a tenger habjait, kemény, izmos férfiakról beszélt, akik ásót és csákányt forgattak, az apja nem félt az ismeretlentől, puskával a vállukon szántottak, képzelje, kalapban és puskával, a kis helyiség tele lett a nevetésével, képzelje, mindig csak a jövőre függesztették a tekintetüket, így mondta, és egészen másvalaki lett az, aki beszélt, mint az, aki hónapokig hallgatott, már rám nézett, mint aki csak most fedezi fel, hogy ott vagyok, óh, hányan meghaltak nemcsak a háborúban, hányan, akik nem úgy, hogy legalább fegyverrel a kézben Franciaországért, hanem átvágott torokkal, ő már nem megy el innen, annak semmi értelme, hogy Marie itt maradjon, de ő már nem megy el, nincs kifogása, ha odaviszem Marie-t, ahol a családom él.

Azt feleltem, hogy nem utazhatok az otthonomba, meglepett, hogy így mondtam, az elmúlt tíz évben sose mondtam ki ezt a szót, bólogatott, láttam rajta, hogy nem fogja fel, amit hall, érthetetlen volt a számára, belőlem meg kicsúszott, szóval beszélni kezdtem a

barátomról, „óh, a Sors keze”, ő is átélte a harcokat, a robbantást az utcán az otthona előtt, az OAS-tisztek rohamát, aminek a végén kardhegyre szúrták fel a lázadókat, az arab szabadcsapatok rohamát, ami után átvágott torokkal maradtak ott a vérben az asszonyok meg a gyerekek, átélte a háborút és még az sem volt bizonyos, hogy látta-e a sivatagban az emlékoszlopokat, ezt csak most gondolom, hogy írok Neked, a szomszéd városban tegnapelőtt mészároltak le egy francia családot, a szomszéd utcában tegnapelőtt géppuskáztak le az utolsó francia őrsök egy támadó gerillacsapatból hat embert, de hát Marie hazautazhatott hozzá, és ő is elutazhatott volna bármikor Párizsba, ha akart volna, azt hiszem, azért volt a tekintetében szigorúság, mert nem értette, amire hivatkoztam, nem úgy nem értette, hogy a szavaimat nem fogta föl, a megértéshiány mélyebb volt, fölfoghatatlan lehetett a számára, amit próbáltam a tudomására hozni, a tankok, ott, ahogy lóttünk, a tankok, a géppuskák, a bekerítés, még ágyúk is, hát az ember kénytelen elsütni a fegyverét, már régen befejeztem, már régen ő is befejezte, tudod Liv, így mondtam el, nem tudtam másképp, harcoltam, mi más tehet az ember, az ember ragaszkodik az életéhez, mi más tehet, annyira nem fogtam be a rohadt pófámat, hogy már elhittem, hogy ez az én történetem, nem az enyém, hanem ez, soha nem bocsátom meg az öregasszonynak.

Egyetértés volt a tekintetében, mikor befejeztem. A lány megint kifogott egy lehetetlen fickót, gondolhatta. De lehet, hogy arra gondolt, milyen volt, amikor gyerekkorában esett a hó. Ötször-hatszor fél évszázad alatt itt is volt hó. Hallottam.

Miközben el akartam magyarázni, hogy miért nem mehetek haza, azt éreztem, hogy nem is akarnék hazamenni. Nem mintha olyan jó volna nekem itt, vagy olyan jó lenne újra Párizsban. Minden elmosódik. Mintha nem tíz éve jöttem volna el, hanem harminc vagy ötven éve.

Éjszaka beszámoltam Marie-nak. Az anyjának, mondta, az orvos szerint pszichoszomatikus amnéziája van. Ez azt jelenti, hogy a magánytól, ha nem tud beszélgetni, romlik az állapota. Ezért jött vissza hozzá. Itt mégis van néhány szomszéd, néhány árus, régi ismerős, akikkel az anyja szót tud érteni. Hát, mondtam, szép kis jövő előtt állok. *Ugyan*, mondta, de ezzel a pár szóval mintha kitesztáltam volna a közömbössége stabilitásából. Nem is magad miatt hívtál engem, hanem az anyád kedvéért, mondtam később. Megint csak annyit válaszolt, *ugyan*, de valahogy súlya lett annak az egyetlen szónak. Mintha közelebb érzett volna magához. Én az anyját éreztem közelebb magamhoz.

Elaludtam.

Felébredtem.

Marie aludt.

Ül az anyja a hintaszékben. Beszégetünk. Egyszer csak azt mondom, óh, letargikus nagyon. Az világos, hogy miért mondom, óh, óh, óh, de ezt, hogy letargikus nagyon? Hol hallottam? Kitől? Mikor? Mint aki sokszor elmondta már, amiről beszél. Mintha én is, neki, sokszor. Micsoda bánya. Mennyi történet. Elhiszi, amit mesélek, óh, óh, letargikus, azelőtt ő sem mondta ezt. Tőlem tanulta. Így telnek az évek. Jól érzem magam. Nem a hajóút, a kávézóban a törzsvendégség, nem ez a sorozat az elveszés útja. Fel fogom hívni az apámat telefonon. Szabadkozik úgyis majd. Akkor minek? Nem is tudom az új telefonszámát. Apád indul a dzsiphez. Hallom, jól vagy, nekimesz egy újabb felvételinek. Civilként jól játszol. Beleképzeled magad. Otthon tudsz lenni a mások életében. De a színpad. Hagynád a fenébe!

Kecskeméten a Légy jó mindhalálígot láttam. A Szabad szélt is. Az egy szovjet operett. Ötvenhatban évadkezdésnél volt jegyünk a Nemzetibe az Othellóra. Elmaradt az előadás. Végighallgattam két író beszélgetését a Café Celtique-ben. Bessenyei nagyszerű volt. Áradtak az érzelmei, az utolsó monológját Desdemona felett, nem lehetett megrendültség nélkül hallgatni, így mondták, nem meghatottság, hanem megrendültség nélkül, egy ember szembenéz önmagával és látja magát olyan élesen, ahogy csak az álmában.

Holnap továbbállok. Legalább egy hónapig leszek a fúrásoknál. Marie nem mondja, de látom rajta, ha elindulok, mindig számít rá, hogy nem lát többet. Ezt, amit írtam, odaadom apádnak. Az ő térképeivel megyek. A Társaság dzsipjén. Egyedül leszek. Azt mondják, a térkép, az iránytű, a lapátok, a vizes tartály nélkülözhetetlen, a sivatagban öt perc alatt befújja a keréknyomokat a szél.